

Kõige totram uusaastavõtt, mida valitsus iial korraldanud on

Aastalõpul käib riigikogus teatavasti jõuluvana. See on reeglina kohutavalt piinlik ning lollakas üritus, raske on välja mõelda midagi hullemat kui vägisi «nalja tegemine». Aga üks aastavahetusega seoses sündinud üritus, mille korraldas Vabariigi valitsus, on olnud veel kordades lollakam, leiab riigikogu liige Juku-Kalle Raid (Eesti 200).

Jõuluvana riigikogus – see kujutab endast sihukest halva huumori piirimail (või üle selle) rähklemist. Harva, kui pole imelik ning piinlik. Aga okei, mis siis, ega keegi seda tõsiselt ei võta, nii et las väike palagan olla. On palju hullemaid pidusid, ühest neist räägimegi ja see oli Vabariigi Valitsuse uusaasta vastuvõtt Estonias 1919 / 1920.

1919. aasta lõpu ja 1920. uue aasta vastuvõtt

Niisiis, nagu öeldud, jõuluvana jõuluvanaks, aga kõnealune märksa mastaapsem palagan tekitas omal ajal irvhammastele palju tööd ning tegelikult koputasid endale kaastundlikult otsa ette ka verivärske Eesti Wabariigi väliskülalised.

«Palagan», «tsirkus» ja muude vahvate epiteetidega seda üritust ajakirjanduses kutsutigi.

Nagu öeldud – aasta oli 1919, mil karsklasest riigivanem Jaan Tõnisson otsustas [Estonia teatris](#) korraldada uusaasta vastuvõtu diplomaatidele, välissaadikutele ja vabadussõjas parasjagu lahinguid pidavate võitlejate esindajaile. Aga uusaastapeo otsustas ta korraldada ilma viinata, mis tekitas tüli nii kogu külaliskonna, aga mis veel hullem, ka katlakütjatega.

Ajalukku läkski see üritus nagu «Estonia ahjukütjate streik».

Legendaarselt lolli peo eestvõtja Jaan Tõnisson põhjustas jama ise: kõik halb algas sellest, et ta oma karsklust kõigile teistele peale suruda tahtis. Muidugi meenuvad Ivan Orava mälestused, kus Tõnisson alatasa vintis peaga ringi kakerdas, ent tegelikult maalis Kivirähk Koodi-Jaanist hoopis vastuoksliku pildi. Tõnisson ei sallinud napsi silmaotsaski.

arvamus.postimee...

Estonia teater
Teater

Fiaskoks muutunud peost on kirjutatud mitmetes mälestustes pluss loomulikult aasis selle üle kogu toonane ajakirjandus.

Jõuluvana riigikogus.

Madis Veltman

Vangis istuvad vennakesed hakkavad vastu

William Tomingas Tartu Rahu sekretär, kirjeldab oma mälestustes, kuidas Tõnisson palunud tal Estonia saal 500-le inimesele uue aasta vastuvõtuks kinni panna. Tomingas haistnud aga ohtu kohe, kui Tõnisson teatas, et pidu toimub ilma viinata: «Mitte sellepärast, et mina karsklane olen, aga praegu on sõja aeg».

Tomingas vaidles, et rahvas (pluss diplomaadid ja välissaadikud) ei taha tähistada uut aastat kraanivee või kaljaga, aga Tõnisson käratas: «Pole viga, las rahvas õpib!»

Tomingas pühkis käed organiseerimisest puhtaks.

Tominga tekstidesse tuleb suhtuda teatud ettevaatlikusega, sest ta kirjutab küll võimsalt, vägevalt ning põnevalt, aga võib liialdama kippuda. Ent järgnenut ei kirjelda Tomingale üsna sarnaselt mitte vaid üks kodumaine ajaleht, vaid peaaegu kõik väljaanded. Isegi Piiteris ilmunud kommunistide «Edasi».

Vaatame siis need väljaanded üle.

Lühidalt keeras kogu ürituse untsu see, et parasjagu olid keskvanglasse (Päewalehe andmetel kaheks kuuks) salaviinaga hangeldamise pandud istuma vennad Wallfischid, kes ainsana omasid sööginõusid 500-le inimesele.

Tõnisson näitas «suuremeelsust» ja käskis vennakesed 48 tunniks vabastada, et nad nõud valitsuse käsutusse annaksid, nood aga keeldusid vangist välja tulemast, teatades, et «neile väga meeldib riigi hotellis».

Seejärel laskis Tõnisson lauanõud ja kogu muu Estonia laoruumides asuva kraami sõjaseaduse kohaselt rekvireerida. Nüüd riputasid kelnerid kuued varna ja tegid minekut, teatades, et mitte ükski peaminister ei suuda neid sundida sedavõrd total

üritusel rahvast teenindama.

Salaviin toodi vastuvõtule sisse

Edasi läks veel hullemaks: frakid aeti selga kahekümnele sõdurile, sealjuures – nagu kirjutab ajaleht «Kaja» – kandsid nad koos frakkidega sõjaväe säärsaapaid, mis pakkus väliskülalistele ohtralt nalja. Ilmselt oli vaatepilt umbes sama jabur, kui paarkümmend aastat hilje, mil äsja okupeeritud Eesti pealinna tänavatel lipanud ringi vene kõrgete sõjaväelaste proudad, öösärgid seljas, mida nad pitsilisteks ballikleitideks pidasid

Päewaleht kirjutab, kuidas majas läks peo käigus järjest külmemaks, nii et pakutav hanepraad hapukapsastega taldrikutel ära hangus.

«Kaja» jutustab, et kõige selle põhjuseks olid katlakütjad, kellele ei antud süüa ja kaht pudelit viina. Katlakütjad keeldusid hagu alla andmast.

Järgnevas lähevad avaldatud lood ja mälestused küll pisut lahku, ent põhiasjus kõik sama: Tõnisson pidas kelderkülmas saalis tunnise kõne, aga viina smugeldasid külalised ise pidusaali sisse. Meeleolu muutus lõbusaks, Riigivanemat enam keegi ei kuulanud, laudade vahel kooserdati ringi, rüübati salasamakat ning mõmiseti niisama omavahel juttu ajada.

«Kaja» räägib, kuidas «riigiwanem Tõnisson heitis käega ning lahkus.»

Päewaleht lisab: ««Estonia» eestseisus seletas, et tema võimetu on joomise vastu teatri puhwetis wõitlema, sest wiina toovat sinna puhwetis käijad ja pidulised ise kaasa, niisama tegewat seda sõdurid ja Väljamaalased, kellele seltsi wõim ei hakka.»

Tõnissoni jaburad vabandused

Ajaleht Edasi aga pajatab: «Pööratud ahjukütjate poole küsimisega, miks ei ole köetud? Need teatanud, et ka nemad streigivad ja muidu nemad kütma ei hakka, kui andku walitsus neile süüa ja wiina. Neid katsutui rahaga ära wõita. Lõpuks antud ikkagi wiina ja süüa ja mehed hakkanud keskkütte juures tööle. Kuna ruumid aga wahepeal täiesti külmaks oli lastud

minna, pole nad enam sel õhtul soojaks läinudki.»

Mis omakorda meenutab ju ka tänast riiki – mida lollimad on poliitikute vabandused, seda hullemini asjamehed endale ise käru keeravad.

Ilkumist oli ajakirjanduses kõvasti. Pealkirjad «Palagaani näitemäng», «Estonia ahjukütjate streik» ja muud mõnuga iroonilised lood põhjustasid vaid selle, et totter pidu läks otsekui legend rahva sekka kulutulena laiali.

Skandaal paisus nii suureks, et riigivanem Tõnisson andis Päewalehele isegi intervjuu, kus ta toimunut välja vabandada ürtitas, aga tegi seda nii oskamatult, et muutis kogu asja veel naeruväärsemaks.

Mis omakorda meenutab ju ka tänast riiki – mida lollimad on poliitikute vabandused, seda hullemini asjamehed endale ise käru keeravad.

Tõnisson ja karsklus

Mis aga puudutab Tõnissoni kui kodumaist esikarsklast, siis vähemalt Villem Ernits kirjeldab Postimehes (7. novembril 1921), et Jaan mitte alati karsklane polnud.

«Jaan Tõnisson polnud algusest peale teadlik täiskarsklane, kuid tal polnud kunagi mingisugust kalduwust joomiseks, mis talle iseäranis wastik oli. Kreiskooli õpilasena olewat ta umbes kuus pudelit õlut ära joonud. Tartus üliõpilasena sõprade seltsis alkoholi tarwitanud. Hiljemini "Vironia" ja Eesti üliõpilaste seltsi esimeheks olles on Jaan Tõnisson juba oma ometi tõttu alkoholi tarvitamise mõttes wäga tagasihoidlik olnud.»

Juba eeltsiteeritud William Tomingas aga väidab, et kord olla seltskond ometi näinud Tõnissoni viina viskamas ja see juhtunud Kopenhagenis 1919. aasta veebruaris, kui Eesti Wabariigi esimest sünnipäeva tähistati ja tooste hüüti.

Tõnisson polnud teistega koos wabariigi terviseks klaasi tõstnud, mistap talle vaikne märkus tehti: «Oma riigi terviseks tuleb igal juhul toost juua!»

Mille peale Tõnisson haaranud klaasi ja tühjendanud selle ühe

sõõmuga.

Niipalju siis tõepoolest ilmselt kõige lollimast peost, mille Eesti Vabariigi valitsus kunagi korraldanud on ja millega ta ennast nii omade kui võõraste seas naerualuseks tegi.